Gasparis Barlaei rerum per octennium in Brasilia et alibi nuper gestarum sub praefectura illustrissimi comitis J. [...]

CASPARIS BARLÆI,
RERVM PER OCTENNIVM

I N

BRASILIA

Et alibi nuper gestarum,

Sub Præfectura Illustrissimi Comitis

I. MAVRITII,

NASSOVIÆ, &c. COMITIS,

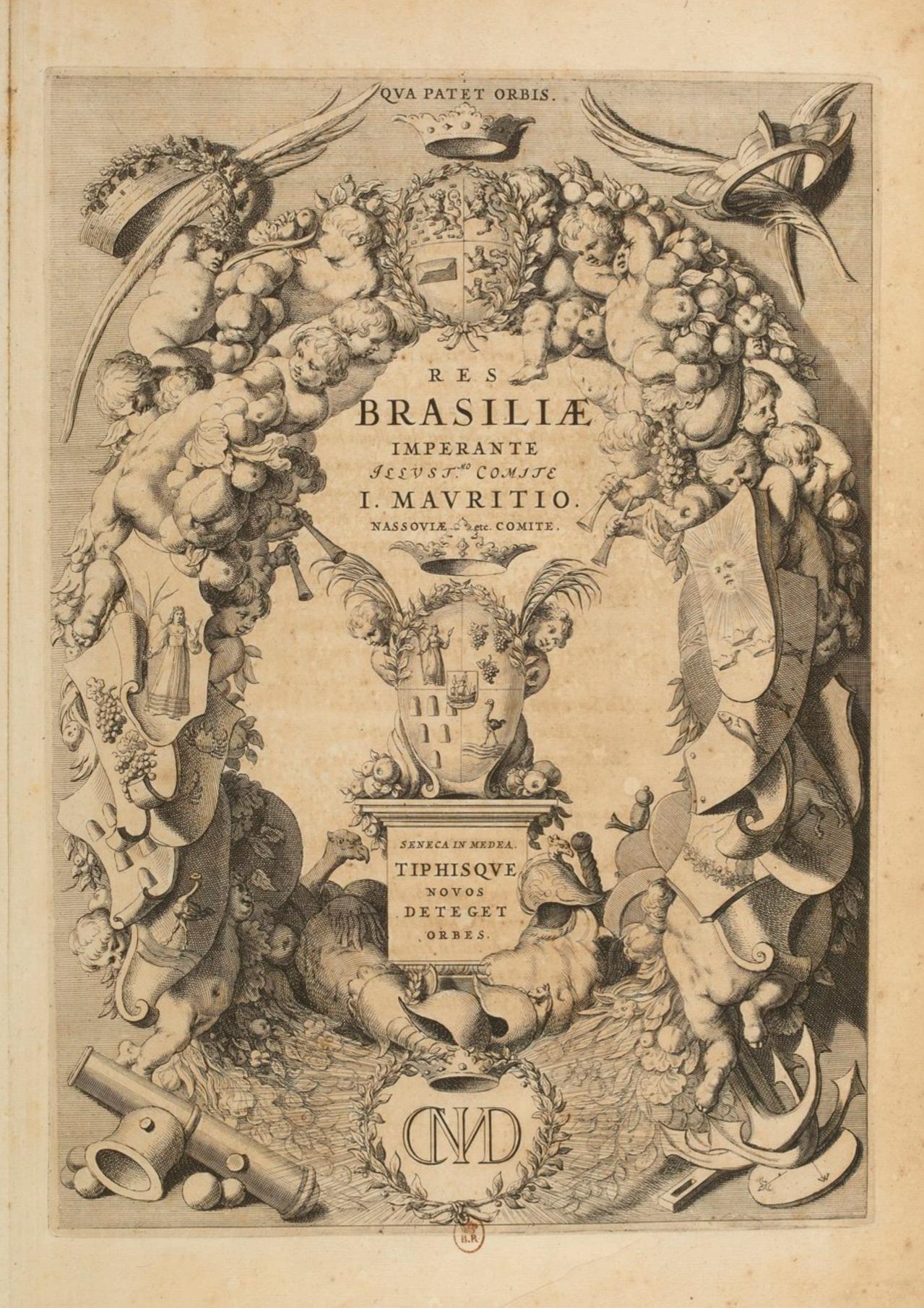
Nunc Vesaliæ Gubernatoris & Equitatus Fæderatorum

Belgii Ordd. sub Avriaco Ductoris,

HISTORIA.

AMSTELODAMI,
Ex Typographeio IOANNIS BLAEV,
MDCXLVII.

& hinc rebus Societatis certissimam perniciem metueret. Hic finis tantæ Expeditionis & fatorum Brouweri fuit. qui in alio orbe natus, in alio sepultus, quas opes honestas in Oriente sibi paraverat, Occidenti reddidit. quippe Chilensis auri spe gravis, diffisusque Orientis fortunis, spem simul ac industriam perdidit. NVNQVAM enim muneribus suis favet usque fortuna, ut perpetua ea esse velit & velut unius propria. Funus in Baldiviæ Vrbe, inter gentes externas conditum, sine ea, quam præfectus meruerat, pompa, per laudes & memoriam gestorum ejus non incelebre fuit. Mihi ista recentium ut & Brouweri plura veterum exempla revolventi, ludibria rerum mortalium sepultura. in maximis negotiis obversantur. alios eventus sibi spes & ratio destinat, alios fortuna in occulto tenet. Commorantibus ad maris Pacifici oram in Chilenfium regno Belgis, jamque à spe, quam de auro grandem præconceperant, destitutis, dum res preciosissimas apportari in Belgium vetant fata, misére inanes voces & vocabula, annonam & saburram parabilem valdè nec invidendam. Ea & eorum fignificationes, non inutili omnino curiofitate, annotavere nostri. quæ linguarum studiosis materies esse queunt expendendi, an primigenia sit Chilenfium lingua, an nata ex aliis, & si hoc, cui linguæ plus, cui minus vel nihil debeat. Quid, quod iter fortè idem repetituris pro nomenclatura esse possint & interprete. Illud observo, ex Hispanorum mixtione & contubernio, irrepsisse voces Hispanæ & Latinæ originis. quæ probant, virtutum non minus, quàm viciorum illic exstare & rem & appellationes.

Vocabula Chilenfia.

Tipanto	Annus.	Putcy	Nudiustertius.
Tien	Menfis, Luna.	Bachiante	Hodie.
Toninco	Septimana.	Mintay	Nunc.
Ante	Dies. Sol.	VVeytiva	Tunc.
Paun	Nox.	VV antarulei.	Summo mane.
Tabuyo	Vespera.	Taptou	Serum.
Eppeun	Mane.	Biliante	Semper.
Rangiante	Meridies.	Chumel	Quando.
Vrle	Cras.	Chem chuems	Quomodo, vel-
Eppoê	Perendie.		ut, ficut.
Vya	Heri.	Hueno	Cœlum.
		Bbbb 2	Quereb

RES GESTÆSVB

Quereb
Tomo
VVangelen
Pillan
Gualio
Buta que quereb

284

Maoni
Tiren
Verqumao
Pilingei
Quetal
Kô
Tue
Mappo
Pele

Cura Maviel Aluven Millia Lien Paila Titi Pavillue Qutal Cura Chadi Lyl Killa mappu Alyquen Cahu Nebo Pino Cairon **VVento** Domo

Quidungen
Yecho
Penien
Domo penien
Chou
Nenque
Cheche
Domo cheche
VVeuco
Mama

Aër. ventus.
Nubes.
Stellæ.
Tonitru.
Fulmen.
Ventus validus.
tempestas.

Pluvia.
Nix.
Ros.
Glacies.
Ignis.
Aqua.
Terra.
Ager. folum.
Gleba, gluten.

argilla.
Lapis.
Lignum.
Lignum fabrile.
Aurum.

Aurum.
Argentum.
Metallum.
Stannum.
Ferrum.
Silex.
Sal.
Scopulus.
Minera auri.

Arbor.
Herba.
Nuces.
Stramen.
Fœnum.
Vir.
Femina.

Iuvenis. Adolefcentula. Puer. Puella.

Puella.
Pater.
Mater.
Avus.
Avia.
Avunculus.
Matertera.

Pelcuchau

Caulla

Botum

Neaque

Penu

Lamoén

Guempo

Vilca

Choupo

VVeuro !

VVama penco
Cunevva
Buytha
Cude
Penienboe
Apô curaca

Curaca Apô Nentoque Ulmen

Pulmen
Leptoque
OKachi
Cona
Retave Caman
Guito VVoc
Challo acaman
Nilla cabôe
Turintavve

Chumpiro caman
Tultunça caman
Nichetanivveni
Voêrquin
Langam Cheboe
Chuguiboê
Illuiboe

Alvee
Ruca
Vllin
Chaquana
Pylca
VVana ruca
Pithe ruca
Guetaltuange
Lolcura

Vitricus.
Noverca.
Filius.
Filia.
Frater.
Soror.
Socer.
Socer.
Socrus.
gener.

Cognatus.

pupillus.
fenex.
Anus.
Obstetrix.
Præfectus.
Dominus.
Generalissimus.
Gubernator.
eminens, prima-

riæ dignitatis.
Nobilis.
Imperator.
Medicus.
Miles.

Faber ferrarius.
Textor.
Pifcator.
Mercator.
tinctor.
pileo.
tympanistes.
famulus.
Nuncius.

homicida.
Fur.
Mendicus,
Diabolus.
Domus.
Ianua.
fcala.
Paries.
Tectum.
tuguriolum.
Focus.

Penu.

Cavvyto

Cavvyto	Cubile.	Couchon	faccus.
Deptuaruca	Carcer.	Pino chompiro	pileus strami-
VVeltelve	Patibulum.	1	neus.
Pengal	Sepulcrum.	Congi	cibus.
Louquen	Mare.	Cobque	Panis.
Levo	Fluvius.	Nul Cobque	medulla panis.
Butavvampo	Navis.	Liquangue	Lux.
Pichuampo	Navicula.	Dumingei	tenebræ.
Dolio	Lembus. canoa.	Oun	buccella.
VVampo	fcapha.	Quemeiquen	bellaria.
Alivven	Malus.	Nedda	Puls.
Nou	Funes.	Core	Iufculum.
Vela	Vela.	Ilon	Caro.
VVyta	Remus.	Cuicha Ilon	Caro ovilla.
Guetal	Ignis.	VVara Ilon	Caro bubula.
Tubquen	cinis.	Cuchi Ilon	Caro fuilla.
Cuju	carbo.	Cuchi cham	perna.
Ale	Flamma.	Chaditues Ilon	Caro falita.
Aypel	pruna.	Caucan	Caro tosta.
Lucaton Guetal	fomites scintillæ.	Avaun	Caro elixa.
VVietum	Fumus.	Puytscha	Intestina.
Catila	Candela.	Curam	ovum.
VVyno	Culter.	· Quecurams	vitellum ovi.
VViti	Cochlear.	Ly curams	Albumen ovi.
Guidi	olla.	Ivvijn	Butyrum.
Paila	lebes.	Ylu	Lac.
Lepôe	fcopæ.	Puulco	Potus.
Couvovo	fusi.	Uino	Vinum.
Lepo boruvve	dentiscalpium.	Chiche	Cerevifia Chi-
Pavilla Lonco	galea.		lenfis.
VVaiqui	Hasta.	Cutan	Morbus, dolor.
Pylqui	Sagitta.	Aren cutan	Febris.
Pulqui Tuboi	Arcus.	Towvongen	Caput.
Tultunca	Tympanum.	Lanco Cultano	Dolor capitis.
Macane	clava ferrea.	Veno Aren	Scabies.
Cachal	Securis.	Pituvv	scabies capitis.
VVita	Ligo.	Albungien	Vulnus.
Juisue	Cribrum.	Molbuen	Sanguis.
Chilca	epistola.	Touma	Cœcus.
Quido	Amiculum.	Cavvinto	Convivium.
Macum	Subucula.	Colchou	variolæ, morbil-
Charavvilla	Femorale.		li.
Chompiro	Pileus.	VVocubu	Fera.
Tarivve loun	Fascia. diadema.	Pangi	Leo.
Icla	stola muliebris.	Naguel	Tigris.
Domo Ruida	toga.	Cavallô	Equus.
		Cccc	Cuchy

ES

286
Cuchy
OK Cichun
Devve
VVaren
Tuvve devve
Tevva
Pulpeo
Noquen
Lame
Lemo cuchi
Chumam
Puedo
Quelen
Chilivvequi
Zunem
Lyppe
A Cepoi inem
Guelem Inem
Dani Inem
Achavval
Alchahavval
Pylken
Pilo
Hilca
Topilgen
Topilgen.
Topilgen Topil
Topilgen Topil Jeca Buica
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin Vilo
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin Vilo Bylcum
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin Vilo Bylcum Ponono Challua
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin Vilo Bylcum Ponono Challua Cavvel
Topilgen Topil Jeca Buica Guereo Tuco Cogo Uullyn Pulli Uulgn Muskij Petar Nerem Piro Culculla Cunincunin Vilo Bylcum Ponono Challua

RES GE
Sus.
Vitulus.
Mus.
Glis.
Talpa. Canis.
vulpes.
Vrfa.
phoca.
aper.
Cervus.
hircus marinus.
cauda. ovis Chilenfis.
avis.
pluma.
ala.
vestis è plumis.
Nidus.
Gallina.
Gallus.
Anas. Surdus.
Monoculus.
strabus.
claudus.
corvus.
putter.
turdus.
bubo.
Cuculus.
Apis. Mufca.
apum rex.
Pediculus.
Pulex.
Vermis.
Formica.
Cicada.
Anguis. Lacerta.
bufo.
Pifcis.
delphinus.
balena.
Apua.

TÆSVB	
Vilo chalva	anguilla.
Chadituel chalva	pisces sali
Anquen chalva	pifces ind
Quin pilon	oftrea.
Chapes	Mufculi.
Nelon	cochlea.
Coinouvv	aftacus.
	Falco.
Quichiquinchio Manco	Aquila.
	Pfittacus.
Choroi	
Poo	Ramus.
Kempo mamel	truncus.
Bope mamel	lignum ar
Nebue	Nux avel
Nido Ivvas	Vitis.
Nidu	stipes.
Uaguen	fraga.
Couchouvv	ribes nigr
Litue	fungi.
Cachu	Herba.
Pilun Proque	plantago.
Calicai	trifolium
Curi	urtica.
Pragijn	flores.
Manen	Semen.
Methen	farina.
Chiquelen	furfur.
Gueli Uanca	Corallum
	vitrum.
Kispy	
Cudi	lapis mol
Pel	limus. gl
Tassaquido	tributum
Quengu	dos.
Dereno culijn	debitum.
Culijn	Merces.
Nillavvijn	precium
4 4 4 400	ptionis
	trum.
Aucantupain	Iocularia
Quyn	unum.
Eppo	duo.
Quila	tria.
Neli	quatuor.
Quechu	quinque.
Cuyn	fex.
Relgi	feptem.
24.8	repten

es faliti. es indurati. ea. Culi. cus. cancer. co. acus. nus. cus. um aridum. avellana. s. es. a. es nigræ. gi. ba. ntago. olium. ca. es. nen. na. ur. allum. ım. s molaris. as. gluten. utum. itum. ces. cium redemtionis, lyrum. ularia. m. tuor. nque. septem.

Pura	octo.	Munalei en abint	fufficient nobis.
Ailla	novem.	via	Tumclent nobis.
Maripataco	centum.		ubi bibemus?
VVarama	mille.	Aile mangunmeinis	ago tibi gratias.
Guiltui	nucleus.	Chuben domo trigia	quæ ista mulier?
Tapel	frondes.	Inchi tan Curi	eft meanivor
Nul	cortex.	Ninave	mea filia.
Aliquem	arbor.	Ni domo	mea concubina.
VVul	radix.	Ale teminigei vei	
Juei pingeimi	quomodo voca-	domo	chra.
0 1 0	ris?	Quipangnei	veni huc.
Juan pingen	vocor Iohannes.	Amotunge	abi.
Cheo Ruaimi	quò vadis?		eamus cubitum.
Moppo Muruam		Utajuca	Surgamus.
Cheo tui mi	Vnde venis?		Hispani invase-
Niro comotoun	Venio domo.		runt has terras.
Chumel quipa tuai		Quipa VV aicha	vis ne una pug-
mi	quanto (cines.	laimi	nare.
Chumel Prutuai mi	quando ibis 2	VVaiquinagelan	Careo armis.
Ale Prungi tam-	domustua longe	Inaên peain VV ai-	sequere me, po-
ruca	abest?	qui	tiemur armo-
Picherungei	prope est.	7"	rum.
Ale prungei	longius abest.	Ali teum inche	fum contentus.
Inchi quiparun ca-	Cogito in alias	Pelli	Anima.
	regiones.	Calel	Corpus.
4.4	Cur in alias re-	Lai calel	Cadaver.
ті сатаррити	giones cogi-	Vên	Caro.
The state of	tas?	Molvin	Sanguis.
Merelya tiva map-	Nulla hic victua-	Boro	tibia, crus.
pumu	lia.	Telqui	membrana.
Aleibelai tovachi	Annus hic steri-	Uen	nervus.
	lis fuit, ideò	Uen moluin	vena.
, .	egemus.	Lonco	caput.
-1	in qua regione	Tol	frons.
tamichau	vivit pater	Lenglen	cranium.
	tuus.	Lonco	capilli.
Alueiei	Dæmon abstu-	Teren lonco	canicies.
@ 2000 Bot	lit.	Lolo	cerebrum.
Aieimi ruaju inchio	vis comitari?	Angen	vultus.
Ailan	Nolo.	-	genæ.
Aien	volo.		oculi.
Chuben quecken	habes quod	Tacune	membra.
neieimi tania	edas.	Denen	fupercilia.
Cancan achavval	funt mihi galli-		cilia.
neen	næ affatæ.	Ju	Nafus.
Mu vvy	quot?	Peloju	nares.
toglade - E		Cccc 2	Merum

RES GESTÆSVB

Merum	Mucus.	VVocun	pulmo.
Pilum	aures.	Que	stomachus.
Oun	os.	Curique	hepar.
Adem	fudor.	Uecaque	Lien.
Quevven	lingua.	Quelche	intestina.
Melbue	labia.	Villin	vefica. urina.
Boru	dentes.	Mee	stercus.
Ilga	dens molaris.	Perquen	crepitus ventris.
Bida bida	palatum.	Nomoy	fœtor.
Coun	fputum.	Pelengsley	aranea.
Rulmerve	guttur.	Inche .	ego.
Neên	spiritus.	Eimi	tu.
Quette	mentum.	Tubei	ille.
Paiun	barba.	'Inchen	nos.
Pylco	collum.	Tecengen eimen	vos.
Pel	cervix.	Liengen	illi.
Lipan	humerus.	Emma	ita.
Puilpa	brachium.	Muh.	non.
Cue	manus.	Pichumei	prope.
Mancue	dextra.	Alerungei	Procul.
VVele coe	finistra.	Taymen	contra.
Puley cue	vola.	VVoecuu	foris.
Changelcue .	digiti.	Compay	intus.
Buta changel	pollex.	Pulon	infra.
VVili	ungues.	VVono	Supra.
Zevo	Pectus.	Buri	post.
Moju	Mamilla.	Junengen	ante.
Pue	Venter.	Quelleb	juxta.
VVeddo	umbilicus.	Munai	fatis.
Cadi	costæ.	Alengei	nimium.
Buri	dorfum.	Munalai	nimis parum.
Anca	lumbi.	Chemibla	Cur?
Quichio	nates.	Ueinibla	Ideo?
Penem	penis.	Uei mai	efto.
Collu	Tostes, colei.	VVei	hic, ille.
Metu	muliebria.	Temunei	pulcher.
Chan	femora.	VVoranei	deformis.
Lucu	Genua.	Nevvonei	fortis.
VVethuntoy	poples.	Leptungei	celer.
Toy	Tibia.	Chouvvo	piger.
Hemum	furæ.	Alilonconei •	valde fapiens.
Namon	pes.	VVentannei	gravis.
Changil Namen	articuli pedum.	Queunei	fuperbus.
Prencoy Namen	talus pedis.	Culenei	dives.
Puley Namen	planta pedis.	Cunevval	pauper.
Piuque	cor.	Toucu	stolidus.
			Molgei

Molgei	nudus.	Padenatum	cadere.
Ilungei	vestitus.	Utalenen	furgere.
Queten	angustus.	Auinge	federe.
Anquen	ficcus.	Dimgune	loqui.
Prequin	avarus.	Temelenge	tacere.
Prequiboe	liberalis.	Puronge	canere.
Buta	magnus.	Pylounge	clamare.
Pichi	Parvus.	Quipay	venire.
Montingei	pinguis.	Ien	edere.
Tou Tau	macer.	Butun	bibere.
Pettun	color.	Mepai	cacare.
Queli	ruber.	VVillan	mejere.
Calbu	cœruleus.	Cudepain	ludere.
Carel	viridis.	Quequatum	causas dicere:
Choot	flavus.	Locatum	litigare.
Curi	niger.	Langavvijn	necare.
Lye	albus.	Mecovvijn	portare.
Killa caju	commutare.	Chuquin	furari.
Illuvvyn	dare.	Guallulueno	reddere.
Tuignei	hilarem esse.	Peltenei	pendere.
Umatum	dormire.	Lay	mori.
Limen	expergifci.	Rengalgei	fepelire.
Tangnune	frangere.	Quedau Capay	laborare.
Bemgne	struere.	Intunge Milla	aurum effodere.
Playn	invenire.	Nilla Teubijn	vendere.
Uangen bÿn	amittere.	Nilla vin	emere.
Necul	currere.	Chu pipai mi?	quid dicis?
Amon	ire.	Quimla VVi tami	nescio quid di-
Utalenge	stare.	piel.	cas.
VV i-vvijn	esse.	Chu pipaimi	quid facis?
Chucheleyn	jacere.	Chumpaila	nihil.
Tecanen	faltare.	a main to a state of	THE RESERVE OF THE RE

Hæc cum legimus, & loquimur Batavi, accepta à Chilenfibus, à transmarina gente & toto Oceano, totis zonis discreta, nonne manifestum, inquietes mortales, ad cœli similitudinem, rapi in Orientem, in Meridiem, in Occasum, in Septentrionem, invisere alios aut ab aliis invisi, movere loco aut
moveri? Athenienses olim in Asiam ivere & in mediis Barbarorum regionibus visæ Græcæ urbes. apud Persas & Indos
auditus fuit Macedonicus sermo. Græci in Italiam trajecere,
Tyrii in Africam, Pœni in Hispaniam. Pyrenæi Germanorum
transitus non prohibuere. non Alpes Gallorum. per invia per
incognita vadit humana curiositas. liberos, conjuges, merces,

Dddd

voces